

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14> (дата звернення: 14.10.2023)

Золотар Л. М.

Бердянський державний педагогічний університет

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКЕ СЕЛО: ЖИТТЯ В ОКУПАЦІЇ

З початком повномасштабного вторгнення та окупацією частини Півдня України, в інформаційному просторі з'явилася інформація про нескорені міста та протистояння населення російській агресії. Почали з'являтися інформація про села, які стали ключовими у тій чи іншій вдалій, чи невдалій військовій операції. Їх назви кожного дня лунають з різних інформаційних платформ, з уст експертів, аналітиків та громадян. Залишається ще багато населених пунктів, які чекають деокупації. Вже більше, ніж півтора року змушені виживати українці в селах, які захоплені російськими окупаційними військами. Бо життя в місті та селі, мають свої відмінності, в міському просторі легше розчинитися, зникнути з поля зору, в селі набагато складніше це зробити.

Для здійснення дослідження життя в окупованій сільській громаді були залучені свідчення мешканців обраної громади, але враховуючи те, що до цього часу вона перебуває в окупації, то було прийняте рішення не демонструвати посилання на усноісторичний матеріал, щоб не наражати на небезпеку респондентів.

Для висвітлення життя в окупованій сільській громаді була обрана Смирновська територіальна громада Пологівського району Запорізької області. До 24 лютого 2022 року досить успішна та потужно розвивалася громада, яка одна з перших долучилась до реформи децентралізації. Потужні аграрні підприємства, фермерські господарства, освітньо-культурні заклади, розвинена інфраструктура та

збережена культурна спадщина, яка представлена музейними установами, яких на території громади нараховувалося шість, різні артоб'єкти, проведення фестивалів, які були спрямовані на розвиток зеленого туризму та популяризації історичного минулого. Станом на кінець 2021 рік на території громади мешкало 3125 осіб [1].

Села громади потрапили, як і більшість території Запорізької області в перші дні повномасштабного вторгнення, офіційною датою окупації є 3 березня 2022 року [2]. Місцева влада намагалася чинити спротив, організовувала збір населення, яке прагнуло зупинити колони техніки, які рухалися через територію громади. Але звісно, беззбройне населення, не змогло зупинити, ту навалу, яка рухалася в сторону міста Пологи. Керівництво громади прийняло рішення евакуюватися до міста Запоріжжя, де зараз і перебуває, утворивши військово-цивільну адміністрацію.

В перші місяці окупації керівництво громади мали можливість допомагати населенню, передаючи гуманітарні вантажі та організовуючи декілька разів евакуацію мешканців громади, але більшість населення виїжджало на власних транспортних засобах.

Ситуація погіршилася в травні 2022 року, коли окупаційні війська вирішили скористатися матеріально-технічною базою аграрних підприємств і організувати там ремонтні бази. З цього періоду починається заселення військових в будинки мешканців громади, які змушені були виїхати. До цього часу на місці ніхто не очолював громаду. Почалися пошуки людей, які готові були піти на співпрацю, але значних успіхів не мали. Серед місцевого населення не знайшлося того, хто очолив громаду, тому гауляйтера прислали з Криму та разом з ним аграрне підприємство також очолив ще один кримчанин. Звичайно, персонал сільської ради вдалося все-таки набрати з місцевих колаборантів, але їх професійні здібності були на досить низькому рівні. Присланий очільник громади перебував на посаді декілька місяців та після участі у корупційних схем був звільнений та замінений на місцевих. Вони намагаються імітувати діяльність, але їх спроби не досить продуктивні, інколи здійснюють видачу гуманітарної допомоги та ведуть роботу з паспортизації, змушуючи місцеве населення до примусової зміни громадянства, лякаючи неможливістю отримання медичного обслуговування та отримання соціальних

виплат. Щодо доброустрою громади, то відповідних дій не здійснюється, лише займалися знищенням української символіки та перефарбовування. Розвинена інфраструктура, наявність сучасних аграрних підприємств, упорядкованих соціальних об'єктів дали можливість окупантам знімати пропагандистські сюжети з привабливою картинкою.

роботи шкіл вчителів, які залишилися на території громади, всі відмовилися, але звичайно, що вони відчували репресії на собі з боку окупантів, перевірки, тиск та змушування до співпраці. Все-таки навчальний процес запустили в одній зі шкіл та в одному дошкільному закладі, але кількість дітей не була більш ніж 20 учнів. Особи, які стали вчителями до сфери освіти не мали ніякого відношення. Про якість навчання та про дітей звісно ніхто не турбувався, бо головним завданням було створення ілюзії організації освітнього процесу. Станом на вересень 2023 року вдалося змусити відвідувати школу більшу кількість дітей, після побудинкового обходу і залякуванням батьків накладанням штрафів та вилученням дітей з сімей. Ці заходи змусили ще частину сімей з дітьми виїжджати з території громади. Є сім'ї, які віддали дітей до місцевої школи, але залишаються сім'ї, які продовжують навчатися дистанційно за українською освітньою програмою.

Підприємства, які працювали на території громади, були захоплені або власників змусили їх перереєструвати, вони працюють не на всю свою потужність, більшість сільськогосподарських угідь стали занедбаніми. Більшість власників або співвласників, змушені були виїхати або відмовитися від співробітництва.

Населення, яке залишилося - це половина від довоєнної кількості мешканців, переважна більшість – люди пенсійного віку. Ще до виїзду спричинило те, що почали шукати тих людей, які у 2014 році були представниками територіальної організації самооборони «Берда» та учасників АТО.

Таким чином, життя в окупованій Смирновській сільській громаді досить схоже з окупацією в інших громадах. Але є певні відмінності та особливості. Відсотків 80 населення, яке залишилося чекає деокупації, сформувати керівні органи та налагодити діяльність всіх установ, які забезпечують функціонування життя громади не вдалося, кількість осіб, які пішли на співпрацю одиниці та їх

рівень професіональних здібностей досить низький. Та інколи представники місцевого спротиву демонструють свою позицію вивішуючи український стяг, їздячи з ним по селах громади та використовуючи графіті, які демонструють ставлення до російських окупаційних військ. Така ситуація неспроможності окупантів завоювати прихильність місцевого населення пов'язана з високим рівнем розвитку Смирновської сільської громади.

Література

1. Смирновська сільська територіальна громада. Режим доступу : <https://smirnovska-gromada.gov.ua/> (20.10.2023).
2. Тимчасово окуповані Російською Федерацією території України Режим доступу: <http://vstup.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2023/06/zaporizka-oblast.pdf> (дата звернення 20. 10. 2023)

Катрич В.М.

Херсонський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ІНВАЛІДАМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Початок російсько-української війни у 2014 році та повномасштабне вторгнення актуалізували для України проблему соціальної роботи з ветеранами, які мають статус осіб з інвалідністю внаслідок війни. У цьому контексті вивчення передового міжнародного досвіду дасть можливість українським владним структурам вдосконалити законодавчу базу та забезпечити повний спектр соціальної підтримки цієї вразливої категорії ветеранів.

До аналізу та осмислення зарубіжного досвіду у галузі соціальної роботи з ветеранами збройних сил внаслідок війни зверталися наступні українські дослідники: Кондратенко О. [2], Кривошей В. [3], Олексюк Н. [4], але більшість з них не враховує специфіку соціальної роботи з особами зі статусом інвалідів внаслідок війни. Вже після початку повномасштабного вторгнення були опубліковані